

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора **Гарафонові Ольги Іванівни** на дисертаційну роботу **Кривдика Михайла Олексійовича «Управління ресурсним забезпеченням діяльності промислових підприємств з позиції економічної безпеки»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент

1. **Актуальність теми дослідження.** Управління ресурсним забезпеченням діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності є однією з основних проблем менеджменту як у теоретичній площині, так і з практичної точки зору. Зважаючи на повномасштабну війну та критичні руйнування інфраструктури, для вітчизняних суб'єктів господарювання пошук, доставка та раціональне використання ресурсів стало питанням виживання в умовах глобальної дестабілізації бізнес-середовища. Економічна безпека промислових підприємств безпосередньо залежить від забезпечення їх діяльності ресурсами належної якості і точно у встановлені терміни, оскільки технологічні процеси, у багатьох випадках, не дозволяють робити тривалі простої, а зупинка виробництва призводить до масштабних втрат. Система економічної безпеки промислового підприємства і сама є споживачем ресурсів, однак витрати на її утримання часто набагато менші ніж обсяг втрат, яких вдається уникнути завдяки попередженню простоїв, штрафів та інших негативних факторів.

Менеджмент підприємств систематично стикається з проблемою ефективного управління ресурсним забезпеченням, оскільки людський фактор, проблеми з логістикою, обмеженість доступу до ресурсів внаслідок війни потребує уваги на всіх рівнях прийняття управлінських рішень, у тому числі і у сфері забезпечення економічної безпеки підприємства. Відповідно, тема дисертації є актуальною, а завдання оптимізації управління ресурсним забезпеченням діяльності промислових підприємств з урахуванням потреб системи економічної безпеки потребує вирішення та ґрунтовних досліджень.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.

Дисертація виконана у межах планів науково-дослідної роботи Хмельницького національного університету, а саме держбюджетної науково-дослідної теми «Розробка стратегій та моделювання інноваційного потенціалу кластеризації соціально-економічних систем в контексті національної безпеки держави» (номер державної реєстрації 0120U102088). У процесі виконання НДР Кривдиком М.О. розроблений науково-методичний підхід до моделювання процесів управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства в умовах критичного впливу зовнішнього середовища.

3. Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні основних положень та прикладних рекомендацій з управління ресурсним забезпеченням діяльності промислових підприємств з позиції економічної безпеки. До найбільш вагомих наукових результатів можна віднести:

удосконалено:

- термінологічний апарат безпекології щодо сутності понять «загроза», «небезпека», «ризик», «економічна безпека підприємства», «система економічної безпеки підприємства»;
- категоріально-понятійний апарат управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства, а саме: визначення поняття «ресурси» та «ресурсне забезпечення»;
- науково-методичний підхід до оцінювання потенціалу інтеграції системи економічної безпеки підприємства у процеси управління ресурсним забезпеченням, який на відміну від існуючих, визначає готовність до інтеграції системи економічної безпеки підприємства на різних рівнях та дозволяє системно врахувати наявні можливості та потенціал підприємства у сфері управління ресурсним забезпеченням його діяльності;
- організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки промислового підприємства з урахуванням процесів управління

ресурсами, який на відміну від існуючих, враховує всі ключові елементи забезпечення економічної безпеки промислового підприємства та процеси управління ресурсами на стратегічному, тактичному і операційному рівнях, та дозволяє менеджменту підприємств оперативно реагувати на загрози та інциденти, забезпечити мінімізацію їх наслідків і недопущення у майбутньому за рахунок реалізації превентивних, адаптивних та відновлювальних заходів;

набуло подальшого розвитку:

- ідентифікація видів та форм ресурсного забезпечення діяльності підприємств з виділенням діджитал-ресурсів, репутаційних ресурсів, партнерських ресурсів та ресурсів сфери кіберзахисту;
- дослідження параметрів функціонування промислових підприємств з ідентифікацією основних викликів пов'язаних з воєнним станом та їх впливом на ресурси, що дозволяє оцінити реальний стан ресурсного забезпечення підприємств з метою підвищення їх конкурентоспроможності за рахунок стратегічних управлінських рішень;
- модель управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства в умовах критичного впливу зовнішнього середовища, яка на відміну від існуючих, враховує високу турбулентність умов функціонування промислових підприємств і дозволяє формалізувати та вирішити задачу оптимізації прибутковості їх функціонування з урахуванням актуальних ризиків зміни собівартості продукції внаслідок недостатнього ресурсного забезпечення виробничих процесів.

4. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Отримані у дисертації результати характеризуються теоретичним і прикладним значенням. Теоретична цінність підтверджується елементами наукової новизни розробленими і представленими у роботі. Розроблені методичні рекомендації автора використовуються в освітньому процесі Хмельницького національного університету під час викладання освітніх компонент: «Операційний менеджмент», «Сучасні технології управління»

(довідка про впровадження № 5/12 від 04.12.2024 р.).

Розроблені у дисертації науково-методичні підходи мають практичне значення та можуть бути використані у діяльності промислових підприємств. Такі пропозиції спрямовані на підвищення ефективності управління ресурсами та забезпечення економічної безпеки підприємств. Окремі результати дисертації впроваджено на вітчизняних промислових підприємствах, зокрема ТДВ «Хмельницькзалізобетон» (довідка про впровадження № 01-03/415-2 від 27.12.2024 р.), ТДВ «Хмельницький завод будівельних матеріалів» (довідка про впровадження № 44 від 20.06.2024 р.), ТОВ «Укрстандарт» (довідка про впровадження № 52 від 03.06.2024 р.).

5. Повнота викладення у відкритому друку та апробація наукових положень дисертації. Основні результати дисертації у повному обсязі відображені у наукових публікаціях здобувача, що відповідає чинним вимогам. За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 5,46 друк. арк. (особистий внесок автора – 2,74 друк. арк.). З них вісім статей – у фахових наукових виданнях України. Чотири публікації представлені у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, що підтверджує апробацію результатів дослідження. Тематика публікацій здобувача відповідає змісту дисертації, а кількість і рівень таких публікацій у повній мірі відповідають вимогам до наукових робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

6. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації Кривдика Михайла Олексійовича, є науково обґрунтованими та достовірними. Їх достовірність і обґрунтованість забезпечується застосуванням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема методів індукції та дедукції, логіко-аналітичного синтезу, порівняльного й економіко-

статистичного аналізу, моделювання, анкетування та експертного оцінювання. Особливу увагу приділено дослідженню факторів, що впливають на зміцнення системи економічної безпеки підприємств в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів.

Достовірність отриманих результатів підтверджується використанням репрезентативної інформаційної бази, що включає звітність та офіційну статистику промислових підприємств України. Практичне значення положень дисертації засвідчується впровадженням запропонованих заходів щодо підвищення рівня ресурсної та економічної безпеки на прикладі діяльності ТДВ «Хмельницькзалізобетон», ТДВ «Хмельницький завод будівельних матеріалів», ТОВ «Укрстандарт», а також апробацією результатів у межах науково-дослідної теми Хмельницького національного університету (держреєстраційний номер 0120U102088).

Інформаційною основою дослідження стали нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, сучасна українська та зарубіжна наукова література, офіційні статистичні джерела, фінансова та первинна документація підприємств, результати опитування та особистих досліджень автора, що забезпечило глибину аналізу проблематики управління безпекою промислових підприємств.

7. Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення.

Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг основного тексту становить 257 сторінок, включаючи 36 таблиць, 26 рисунків, 4 додатки, а також список використаних джерел, який містить 204 найменування.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, застосовані методи, наукову новизну, практичне значення, ступінь апробації результатів та особистий внесок здобувача.

Перший розділ містить теоретичні підходи до трактування базових понять безпекології та управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємств. Достатньо обґрунтовано доцільність інтеграції елементів системи економічної безпеки у процеси управління ресурсним забезпеченням діяльності промислових підприємств.

У другому розділі проведено детальний аналіз бізнес-середовища та фактичного стану ресурсного забезпечення діяльності промислових підприємств в умовах кризи, розроблено науково-методичний підхід щодо оцінювання потенціалу інтеграції системи економічної безпеки у процеси управління ресурсним забезпеченням діяльності промислових підприємств.

У третьому розділі розроблено організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки промислового підприємства з урахуванням процесів управління ресурсами, а також побудовано модель управління ресурсним забезпеченням діяльності підприємства в умовах критичного впливу зовнішнього середовища..

Дисертація відповідає чинним вимогам щодо оформлення наукових кваліфікаційних робіт, є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке має логічну структуру, системний виклад матеріалу та відповідну наукову цінність.

Сформовані у дисертаційній роботі задачі вирішені, а висновки дисертації належним чином відображають основні наукові результати, які одержані дисертантом. Підтверджено документально основні рекомендації з практичного використання отриманих у роботі результатів. Основні наукові положення, висновки та пропозиції дисертації коректно сформульовані, апробовані і виносяться на захист уперше.

8. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами аналізу дисертації, опублікованих наукових праць, а також звіту про перевірку тексту за допомогою відповідного програмного забезпечення, у роботі та публікаціях не виявлено фактів порушення

академічної доброчесності. Оригінальність викладеного матеріалу є достатньою, наукова новизна дослідження підтверджена, апробація результатів також підтверджує самостійний характер виконаної роботи.

Кривдик Михайло Олексійович дотримався вимог законодавства у сфері авторського права, і академічного плагіату в роботі та публікаціях не зафіксовано. Дисертація містить коректні посилання на використані джерела, а у спільних публікаціях здобувача чітко визначено його особистий внесок.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. У пп.1.1 здобувач досліджує різні види ресурсів і наводить власну їх класифікацію. Цікавою є позиція автора щодо трактування партнерських ресурсів, оскільки спільне використання технологій та інфраструктури відповідає сучасним реаліям роботи з стейкхолдерами підприємств. Було б доцільно більш детально описати механізми такої взаємодії та економічний ефект, який виникає безпосередньо у кожного суб'єкта взаємодії.

2. На рис. 3.3 здобувач наводить структурно-логічну модель механізму забезпечення економічної безпеки промислового підприємства з урахуванням процесів управління ресурсами. Така модель є достатньо деталізованою і розширеною, однак доцільно було б передбачити не лише конструктивні процеси і реакції, а також і деструктивні, особливо спротив персоналу, оскільки будь-який механізм без належного сприйняття і розуміння працівниками не буде функціонувати належним чином.

3. Достатньо обґрунтованою є позиція автора щодо існування можливих переходів між режимами функціонування системи економічної безпеки підприємства в залежності від актуальних умов роботи підприємства, однак доцільно було б розкрити більш детально обмеження можливих переходів режимів, що особливо актуально при дослідженні ресурсного забезпечення їх реалізації.

4. У другому розділі роботи дисертант акцентує увагу на тому, що при взаємодії із зовнішнім середовищем на рівні підприємства важливо

запобігати або мінімізувати різного виду шахрайства з боку зовнішніх стейкхолдерів, прогнозувати та адаптуватися до зміни ринкових умов, політичної нестабільності та інше. З цим можна погодитись, однак у роботі доцільно було б дослідити і можливості підприємств, або їх об'єднань впливати на процеси їх захисту на інституційному рівні за рахунок лобіювання законодавчих ініціатив та формування інших впливів.

5. У пп. 3.2 здобувач досліджує процеси постачання окремих ресурсів та часткового розглядає логістичні операції, однак не приділяє цьому достатньо уваги. Доцільно було б більш чітко ідентифікувати логістичні проблеми та визначити наскільки вони є критичними для досліджуваних підприємств і чи є можливість їх уникнути за рахунок функціонування ефективної системи економічної безпеки підприємства.

Однак необхідно підкреслити, що наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності дисертаційної роботи Кривдика Михайла Олексійовича.

10. Загальний висновок.

Дисертація Кривдика Михайла Олексійовича є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, у якій концептуально вирішено наукове завдання, яке полягає в теоретичному обґрунтуванні і розробці методичних підходів стосовно управління ресурсним забезпеченням діяльності промислових підприємств з позиції економічної безпеки.

Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджені результатами спостережень.

Дисертаційна робота Кривдика Михайла Олексійовича за своїм змістом відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від

03 квітня 2019 р. № 283), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Кривдик Михайло Олексійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Міністерства освіти і науки України

Ольга ГАРАФОНОВА

